

Корнєєва Т. С.

асистент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА МАКРО- ТА МЕЗООЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Підвищення ефективності праці на рівні національної економіки України є визначальним критерієм економічного зростання, незмінного підйому рівня життя, росту соціальної та трудової активності, а, на регіональному рівні, є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності продукції і ефективності функціонування підприємств.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що поки не сформувалося комплексної системи показників, що оцінюють ефективність праці на макро- та мезоекономічному рівнях, а також немає систематизації та параметризації цієї сукупності [1; 5].

Завдання дослідження полягає в розробці комплексного підходу до оцінювання ефективності праці із застосуванням вже відомих та розроблених показників (індексів) з метою формування принципів державного управління ефективністю праці.

Проведене дослідження щодо оцінювання тенденцій динаміки ефективності праці на макроекономічному та мезоекономічному рівнях, базується на авторських методичних розробках, які систематизують 36 показників за основними групами: стан використання основного капіталу; інвестиційна діяльність; інноваційна діяльність; використання робочого часу; склад фонду оплати праці; формування і використання персоналу.

У групі чинників «Склад фонду оплати праці» зменшення заохочувальних та компенсаційних виплат і додаткової заробітної плати у фонді оплати праці за 2008-2018 рр. призвело до падіння індексу продуктивності праці на рівні національної економіки в 2009 р. до рівня 1,001 в.п., та у 2013 р. до рівня 1,041 в.п., та індексу продуктивності праці на рівні Кіровоградської області, відповідно, у 2009 р. до рівня 1,018 в.п. та у 2012 р. до рівня 1,099 в.п. Відсутність дієвого механізму управління ефективністю праці підтверджується тим фактом, що впродовж усього досліджуваного періоду, як на рівні національної економіки України, так і Кіровоградської області, темпи зростання середньомісячної заробітної плати випереджали темпи зростання продуктивності праці. Так, індекс продуктивності праці на рівні національної економіки становив: у 2016 р. - 1,212 в.п.; у 2017 р. - 1,260 в.п., у 2018 р. - 1,178 в.п. У той же час, індекс середньомісячної номінальної заробітної плати одного працівника, за відповідний період, дорівнював: 1,236; 1,371 та 1,248 в.п. Аналогічна тенденція прослідковується й на регіональному рівні.

При дослідженні групи чинників «Формування і використання персоналу» найбільший взаємозв'язок індексу продуктивності праці виявлено з: коефіцієнтом «Підвищення кваліфікації середньооблікової кількості штатних працівників»; коефіцієнтом «Навчено новим професіям по відношенню до середньооблікової

кількості штатних працівників», індексом питомої ваги зайнятого населення, яке має повну вищу освіту (ступінь магістра або ОКР спеціаліста).

У групі чинників «Інноваційна діяльність» найбільший вплив на підвищення продуктивності праці чинить загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність. Так індекс загального обсягу витрат на інноваційну діяльність національної економіки досягнув максимальної позначки в 2011 р. - 1,782 в.п. та в 2015 р. - 1,795 в.п., що забезпечило максимальне зростання індексу продуктивності праці на рівні національної економіки в 2011 р. до рівня 1,201 в.п. і в 2015 р. до рівня 1,377 в.п. У Кіровоградській області аналогічна тенденція зміни показників прослідковувалась у 2012 р., 2016 р. та 2017 р. [6].

Дослідження чинника $X_{18_пт}$ - придбання нових технологій (придбання інших зовнішніх знань) на рівні національної економіки України свідчить, що в 2007, 2008, 2011 і 2015 роках було найбільше фінансування придбання нових технологій (відповідно 328,4 млн.грн.; 421,8 млн.грн.; 324,7 млн.грн.; 84,9 млн.грн.). Чинник $X_{18_пм}$ - придбання машин обладнання та програмного забезпечення в національній економіці також мав максимальні показники в 2007, 2008, 2011, 2015 і 2016 роках (відповідно, 7441,2 млн.грн.; 7664,8 млн.грн.; 10489,1 млн.грн.; 11141,3 млн.грн.; 19829,0 млн.грн.). Вплив наведених вище чинників призвів до максимальних значень індексу продуктивності праці на рівні національної економіки (IY) у той самий період, так у 2007 р. - 1,313; у 2011 р. - 1,201; у 2015 р. - 1,377.

Встановлено, що в групі чинників «Стан використання основного капіталу» підвищення продуктивності праці на макро- та мезоекономічному рівнях України забезпечує коефіцієнт оновлення основних засобів, а в групі чинників «Інвестиційна діяльність» - коефіцієнт інтелектуалізації інвестицій в основний капітал.

У групі чинників «Використання робочого часу» як на рівні національної економіки України, так і Кіровоградської області, на зниження величини індексу продуктивності праці значний вплив справляє зростання коефіцієнту втрат фонду робочого часу (серед причин зростання втрат робочого часу в досліджуваному періоді слід відзначити збільшення втрат робочого часу за рахунок неявок у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день, тиждень та неявок з дозволу адміністрації).

Доведено вагомість впливу на зростання продуктивності праці як на рівні національної економіки, так і на рівні Кіровоградської області таких груп чинників: «Формування і використання персоналу», «Інноваційна діяльність», «Склад фонду оплати праці», «Стан використання основного капіталу», «Інвестиційна діяльність», що підтверджує необхідність їх врахування під час розробки заходів, спрямованих на удосконалення механізму управління ефективністю праці в умовах інноваційно-орієнтованого розвитку.

Запропоновано, що наведений вище розгляд значень чинників розвитку носить описовий характер. Що свідчить про необхідність розробки методики побудови моделі визначення коефіцієнтів рейтингу впливу чинників розвитку на ефективність праці.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку показників ресурсоемності валового внутрішнього продукту на рівні національної економіки за основними

групами ресурсів, продуктивності праці на рівні національної економіки, регіональному рівні та за видами економічної діяльності і коефіцієнта віддачі основних засобів на рівні національної економіки та за видами економічної діяльності. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 06.06.2019р. № 965. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>. (дата звернення: 21.02.2020).

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2020).

3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Кіровоградській області URL: <http://www.kr.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.02.2020).

4. Самойленко Г.І. “Ефективність” і “продуктивність” праці: відмінності, проблеми оцінки, удосконалення механізму управління. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник*. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. Вип. 7. Т. 2. С. 131-140.

5. Шапиро С. А., Шилаев А.В. Факторы повышения эффективности труда персонала: монография. М.: ИД «АТИСО», 2012. 222 с.

6. Magopets O. A., Korneeva T. S. Comprehensive evaluation of labour efficiency at macro- and mesoeconomic levels in Ukraine. *Access to Science, Business, Innovation in Digital Economy*. 2021. 2(1). P. 50-77. DOI: [https://doi.org/10.46656/access.2021.2.1\(5\)](https://doi.org/10.46656/access.2021.2.1(5)).

Крупка М. І.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

Руцишин М. О.

аспірантка кафедри фінансів грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Однією із ключових світових тенденцій є перехід від сировинної та індустріальної економіки до економіки, яка переважно формується на інтелектуальних та інформаційних ресурсах, високих і наукомістких технологіях. Економіка найбільш розвинених країн орієнтується на інновації. Сучасна система взаємовідносин між наукою, агропромисловими підприємствами і суспільством відводить інноваціям провідну роль стимулу розвитку, що визначає найважливіші напрями наукової діяльності.

Динаміка основних індикаторів інноваційної діяльності вказує на те, що інноваційна система, яка існує на даному етапі, в повній мірі не сприяє інноваційному розвитку країни, регіонів та підприємств. Тому пошук нових теоретико-методичних та практичних підходів щодо механізмів інноваційного